

EEN WERELDVERMAARDE VIOLIST TREEDT IN UTRECHT OP

In een vorig nummer van het maandblad Oud-Utrecht heeft u kunnen lezen over de betrekkingen van de componist Johannes Brahms met muziekminnend Utrecht¹). Het Collegium Musicum Ultrajectinum (C.M.U.) gaf regelmatig concerten met als solisten musici van internationale naam. Zo kwam niet alleen Brahms naar Utrecht, maar ook de Poolse violist Henri Wienawsky (1835-1880). In Polen is hij nog steeds niet vergeten. Dit jaar wordt zijn 150-jarige geboortedag herdacht met de uitgave van boeken en artikelen over zijn leven.

Voor zover is na te gaan in het interessante archief van het C.M.U., is Wienawsky driemaal in Utrecht opgetreden: op 15 maart 1856, 24 januari 1857 en 21 januari 1860. Het aardige van het archief van het C.M.U. is dat er, behalve een collectie foto's van musici, ook brieven van solisten, programma's en recensies van hun optredens in bewaard zijn gebleven. Vooral de eigenhandig geschreven brieven, waarin de solisten vaak als impresario voor zichzelf optreden, geven aangenaam leesgenot. In de vorige eeuw was het schrijven van een brief nog een kunst. De telefoon bestond niet. Wel de telegraaf, waarvan, wanneer snel gereageerd moest worden, dankbaar gebruik gemaakt werd.

De oudste brief van Wienawsky in het archief van het C.M.U. dateert van 17 maart 1856, enkele dagen na zijn eerste optreden in Utrecht²). In deze in het Frans gestelde brief doet hij een goed woordje voor A. Dupont, „professeur de piano au conservatoire de Bruxelles.“ Een soort aanbeveling dus om hem als solist bij een volgende uitvoering van het C.M.U. te laten optreden.

De brief eindigt met: „Milles amitiés à M. Kufferath“, de dirigent van het C.M.U. Wienawsky had blijkbaar een prettige herinnering overgehouden aan zijn optreden met het C.M.U. op zaterdag 15 maart 1856. Dat gold trouwens ook voor het luisterend publiek. De recensie in de notulen van het C.M.U. is vol lof. Misschien is het aardig die recensie woordelijk weer te geven. „Verbaasd en diep getroffen waren alle aanwezigen door het bewonderenswaardige spel van den jeugdigen Poolschen vioolvirtuoos Henri Wienawsky, 21 jaren oud, die reeds op elfjarigen ouderdom als leerling van Massach aan het Conservatoire te Parijs den eersten prijs behaald had. Een donderend applausissement zonder einde, herhaalde fanfares, een ten top gevoerde geestdrift van het talrijke publiek waren zijn deel, van hem, den violist zonder weergade, den tweeden Paganini, van wien ieder zeggen kan „zulk een viool heb ik nooit meer gehoord“. Hij bezit bij een edelen, bezielenden toon een breed

Henri Wienawsky (1835-1880)

Foto: Gem. Fotodienst Utrecht

grootsch spel, bij gemakkelijke overwinning van alle technische mogelijkheden, vlugheid, eene nimmer falende zuiverheid zoowel in enkele en dubbele flageoletten als in staccato's, bij de brille een groote eenvoudigheid waar zij van pas is, eene tedere, fijn gevoelige voordragt³). Wienawsky had het vioolconcert van Mendelsohn Bartholdy, een door hemzelf gecomponeerd stuk en „di tanti Palpiti“ van N. Paganini ten gehore gebracht.

Niet minder enthousiast was men bij een volgend optreden van Wienawsky op 24 januari 1857. „Hadden de beide vorige stadsconcerten weinig toehoorders

gelokt, het tegendeel was waar op dezen avond. De naam van den Poolschen wonderviolist, H. Wienawsky, deed het Utrechtsche publiek, vermeerderd met dat uit enkele omliggende plaatsen, reeds vroeg naar de Concertzaal stroomen. Bovendien had men groote verwachting van het talent van Mej. A. Bochholtz Falconi. Maar was de verwachting groot, grooter nog was de voldoening. In Wienawsky vond men denzelfden genialen kunstenaar, dien men reeds ten vorigen jare op het laatste concert had bewonderd; de ware kunstvrienden werden in verrukking gebracht door zijne voordragt van Mendelsohn's Concert, een ieder tot hooge geestdrift opgevoerd door zijne verbazingwekkende en schoone kunstverrichtingen. Daverende toejuichingen en herhaalde vocaties waren dan ook het deel van beide solisten⁽⁴⁾. Mej. A. Bochholtz Falconi was een vrij bekende zangeres. Overigens hadden de 19e eeuwse heren geen hoge dunk van zangeressen of zoals zij werden genoemd: „chanteuses”. Verkakelijk is het volgende uit een brief van W. de Vos uit Rotterdam aan de secretaris van het C.M.U.: „het zal mij aangenaam zijn te vernemen hoe Mad. Rieder bij u gezongen heeft. Ik heb haar heden bij het ontbijt ten 11 uren gerookte sprout zien eten!!! dat dunkt mij voor de keel niet probatum is⁽⁵⁾).

E. Lagemaat uit 's-Gravenhage zet in een brief aan de secretaris van het C.M.U. uiteen dat hij problemen heeft bij het zoeken naar een geschikte „chanteuse”. Diverse dames passeren in de brief de revue. „Mad. Corinne de Luigi is zeer slecht. Zij heeft in Keulen compleet fiasco gemaakt. Hier wordt zij als generaalsdochter door de Diplomatie gepatroneerd, en heeft in dien kring twee soirées gegeven. 't Is eigenlijk een fatsoenlijke bedelpartij.” Nog bonter maakt een zekere Franchina het: „Franchina geeft zich voor een Italiaanse uit, maar kent geen woord Italiaansch; 't is een Luiksche meid, die een tijdlang in Brussel gekamerd is geweest; zingen heeft zij nooit geleerd⁽⁶⁾”. Maar om op de bejubelde Wienawsky terug te komen: het zou drie jaar duren voordat hij weer in Utrecht optrad. Aanvankelijk was het optreden bepaald op 10 december 1859, maar uiteindelijk werd het 21 januari 1860. Eerst werden de nodige brieven heen en weer geschreven. In september 1859 ontvangt het C.M.U. een in slecht Nederlands gestelde brief van de heer G. Vaz, die zich als secretaris van Wienawsky uitgeeft en die in Amsterdam in de Paardestraat woont. Vaz schrijft namens Wienawsky dat hij graag nogmaals op een nader overeen te komen datum met het C.M.U. zou willen optreden. „Mijn Heer Wienawsky laat u wel maal groete hij is tans in frankrijk daar wart hij op antwoord⁽⁷⁾”. Dan volgen enige brieven van de maestro zelf, waarin hij een honorarium bedingt van f 250, -. Het C.M.U., niet ruim bij kas of behept met de Nederlandse kruideniersmentaliteit, wil niet meer dan f 175, - betalen. Op 17 november 1859 schrijft de Pool geamuseerd terug dat hij heus niet te exorbitant in zijn eis is. Het C.M.U. heeft hem immers bij een vorig optreden ook al f 250, - betaald? Maar omdat de secretaris van het C.M.U. hem persoonlijk geschreven heeft, wil hij niet de minste zijn en gaat akkoord om voor f 175, - te spelen, „trouvant que le

plaisir de vous serrer la main fera compensations⁽⁸⁾”. Maar oh schrik, reeds op 22 november ontvangt de heer Patijn de Kloetinge, „secretaire des concerts de la ville à Utrecht”, een telegram met de volgende inhoud: „Impossible de venir pour le concert du 10 december. Lettre suivra. Henry Wienawsky⁽⁹⁾”. Wat er is gebeurd blijft een raadsel, want de bewuste brief is niet bewaard gebleven. Maar hoe het ook zij, op 21 januari 1860 trad Wienawsky voor de laatste keer met het C.M.U. op. Andermaal was de recensie éen en al lof. „Wienawsky was zoals altijd de wegslepende voortreffelijke kunstheld, die de grootste virtuositeit in voordragt bezit en voor wien technische moeylijkheden niet schijnen te bestaan⁽¹⁰⁾).

A. B. R. du Croo de Vries

Gem. Archiefdienst Utrecht
Alex. Numankade 199

Noten:

1. Maandblad Oud-Utrecht, 57e jaargang, nr. 7, juli 1984.
2. Arch. C.M.U., inv.nr. 10a, brief dd 17 maart 1856, getekend door H. Wienawsky.
3. Arch. C.M.U., inv.nr. 6IV, dd 15 maart 1856.
4. Arch. C.M.U., inv.nr. 6IV, dd 24 januari 1857.
5. Arch. C.M.U., inv.nr. 10a, brief dd september 1860, getekend door W. de Vos.
6. Arch. C.M.U., inv.nr. 10a, brief dd 24 januari 1860, getekend door E. Lagemaat.
7. Arch. C.M.U., inv.nr. 10a, brief dd 25 september 1859, getekend door G. Vaz.
8. Arch. C.M.U., inv.nr. 10a, brief dd 18 oktober 1859 en dd 17 november 1859, getekend door H. Wienawsky.
9. Arch. C.M.U., inv.nr. 10a, telegram dd 22 november 1859.
10. Arch. C.M.U., inv.nr. 6IV, dd 21 januari 1860.

CONTRIBUTIE 1985

Reeds vele leden hebben met gebruikmaking van de met het januarinumnummer toegezonden acceptgirokaart hun contributie over 1985 overgemaakt op postrekening 57.55.20. Toch zijn er nog velen, die dat nog niet deden. Op deze leden doet de penningmeester een beroep om de Vereniging door snelle betaling van hun bijdrage te willen helpen. Voor alle duidelijkheid: de minimumcontributie bedraagt normaliter f 39,50 's jaars, maar voor jeugdleden is zij vastgesteld op f 23,50 en voor 65-plussers op f 34, -.

De penningmeester
H. J. Jurriëns